

Integrarea eficientă a României în Uniunea Europeană prin participarea dinamică la circuitul investițiilor străine directe și al comerțului internațional

Autor: Conf. dr. Nicolae-Ion Marinescu

Rezumat

Procesul de integrare al României în Uniunea Europeană a suscitat și continuă să suscite un viu interes, atât în mediul academic, prin contribuțiile din literatura de specialitate, cât și în mediul de afaceri și cel instituțional, reprezentate de companii și de autorități publice. Aceasta se datorează impactului multilateral pe care integrarea europeană l-a exercitat asupra țării noastre, din punct de vedere economic și social.

În partea introductivă a tezei sunt abordate principalele concepte referitoare la cercetările din domeniul economiei și afacerilor internaționale, precum investițiile străine directe, procesul de privatizare a întreprinderilor de stat, liberalizarea pieței, deschiderea la comerțul internațional și convergența economică regională, din perspectiva modului în care acestea au fost gestionate de România și a efectelor pe care le-au generat.

Teza de abilitare cuprinde în prima ei parte rezultatele unor cercetări care investighează relația complexă dintre investițiile străine directe atrase, participarea la comerțul internațional și modul în care aceste activități economice au contribuit la o integrare eficientă a României în Uniunea Europeană. Aceste cercetări au pornit de la recunoașterea faptului că datorită aderării relativ recente a României la Uniunea Europeană (1 ianuarie 2007), literatura de specialitate nu conține decât un număr limitat de studii care analizează consecințele integrării asupra României și a celorlalte noi state membre. Totodată, activități economice precum investițiile străine directe, privatizarea sau liberalizarea, sunt concepte care au devenit o realitate abia după anul 1990. Ca atare, teza tratează noi direcții de cercetare legate de modul în care economia românească a evoluat în perioada recentă sub influența unor fenomene economice inedite.

Primul capitol al tezei analizează relația dintre investițiile străine directe (ISD) receptate de România pe parcursul ultimilor 30 de ani și dezvoltarea economică înregistrată. Totodată, este subliniat rolul pe care l-au avut statele membre ale Uniunii Europene (UE), care se detașează ca principali investitori, în transformarea mediului de afaceri din România. Rezultatele cercetării indică faptul că prin beneficiile transferate (capital, tehnologie, management modern), ISD au contribuit la creșterea competitivității în mediul economic românesc. Este clar relevată și relația dintre ISD și procesul de privatizare. Investițiile străine directe au avut un bun ritm ascendent, mai ales după anul 2000, atingând un record în 2008, anul ulterior aderării la UE.

Cercetarea se bazează pe diverse instrumente de analiză statistică care investighează relația dintre indicatorii reprezentativi, punând în comparație România cu celelalte țări din Europa Centrală și de Est. O altă metodă utilizată a fost analiza corespondenței multiple, cunoscută și sub numele de analiza omogenității (sau HOMALS). Aceasta a avut menirea de a reda interacțiunea complexă a unor variabile multiple precum cifra de afaceri, marja de profit, sectorul de activitate și tipul companiei pentru a studia performanța comparativă și concurența între filialele deținute de companiile transnaționale în România și companiile locale. Rezultatele cercetării indică dovezi pentru excluderea firmelor autohtone, respectiv înlocuirea lor în pozițiile de top, cu filialele rezultate din ISD.

Investițiile străine directe atrase s-au manifestat amplu în sectorul energetic românesc. Această temă face obiectul celui de-al doilea capitol al tezei de abilitare. Este analizat procesul profund de privatizare și restructurare implementat în România, conform cu programul de reformă inițiat de Uniunea Europeană referitor la liberalizarea pieței energiei. În concordanță cu obiectivele UE privind tranziția spre energie “verde”, România a făcut pași uriași în direcția înlocuirii surselor tradiționale (poluante) de energie, cu surse regenerabile. Rezultatele ilustrează progresul realizat de România în instalarea de capacități eoliene, progres care ne situează pe unul din primele locuri în cadrul Uniunii Europene în domeniul producției de energie eoliană. Pentru cercetare au fost utilizate metode multiple, combinând analiza exploratorie a datelor secundare cu interviuri semi-structurate cu manageri ai unor companii din sectorul energetic. Rezultatele cercetării indică o modificare majoră a climatului investițional în domeniul energiei regenerabile. Schimbările legislative de după anul 2013 au descurajat continuarea investițiilor în acest sector, iar evoluția pieței energiei regenerabile este investigată critic prin prisma acestor transformări.

Al treilea capitol al tezei de abilitare investighează modul în care participarea României la comerțul internațional a contribuit la o mai bună integrare a țării în circuitul economic european. Comerțul internațional al României a crescut consecvent, ajutat de proximitatea cu țările Uniunii Europene și mai ales, de lipsa taxelor vamale și a barierelor netarifare. Statele membre UE se numără printre principalii parteneri comerciali ai României, cu primele șapte poziții la export și cu o pondere majoritară, de peste de 76% în anul 2019 din comerțul exterior.

Cercetarea conține efectuarea de calcule privind indicii de specializare al României și determinarea indicelui avantajului comparativ revelat. Totodată, este calculat coeficientul de corelație Pearson pentru a investiga legătura dintre raportul de creștere al stocului de ISD și al exporturilor. Rezultatele arată modul în care s-au modificat avantajele comparative ale României peste timp și indică o evoluție surprinzător de pozitivă în anii ce au urmat crizei economice, în sensul creșterii conținutului de valoare adăugată a exporturilor românești. De asemenea, analiza coeficientului Pearson relevă o legătură slabă între variabilele analizate, conducând la concluzia

că cel puțin din punct de vedere statistic, legătura dintre intrările de ISD și exporturi nu apucase să se manifeste puternic în cazul României până la aderarea la Uniunea Europeană.

Al patrulea capitol al tezei de abilitare cuprinde două studii empirice în privința convergenței economice regionale. Primul studiu ia în calcul diverse variabile macroeconomice (rata de creștere economică, PIB pe cap de locuitor, productivitatea muncii, deschiderea comercială, etc.), pentru a măsura, prin diverse instrumente de analiză statistică, starea de convergență regională a zece noi state membre ale UE aparținând regiunii Europei Centrale și de Est (ECE). Rezultatele cercetării subliniază importanța României ca țară individuală în realizarea convergenței absolute și condiționate în zona ECE.

Studiul al doilea investighează modul în care atingerea convergenței economice poate diminua decalajele de ordin social la nivel intra-regional. Disparitățile existente în România sunt relevate printr-un studiu empiric desfășurat în mediul rural pe tema securității alimentare a copiilor școlari. Cercetarea de tip calitativ are la bază un proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman. Metoda utilizată a fost cea a interviurilor de profunzime nondirective, cu persoane abilitate din cadrul școlilor din mediul rural. Rezultatele cercetării indică oportunitatea implementării la nivelul tuturor școlilor din mediul rural a unor programe în cadrul cărora se asigură o masă caldă copiilor. Aplicarea unor asemenea măsuri pe termen lung este de natură să contribuie la combaterea sărăciei din unele comunități rurale și la o dezvoltare regională mai echilibrată.

Cercetările viitoare se vor orienta spre aprofundarea legăturilor complexe dintre variabile din economia internațională precum creșterea economică, investițiile străine directe, gradul de deschidere comercială și îndeplinirea criteriilor de convergență. Vor fi analizate modificările acestor variabile în perioada următorilor ani, pentru realizarea unor studii comparative pe țările din Europa Centrală și de Est, inclusiv România. Consider oportune asemenea cercetări, întrucât aspectele menționate mai sus nu au fost explorate suficient în literatura de specialitate.

În cea de-a doua parte, teza de abilitare conține planul de dezvoltare al carierei mele profesionale. Acest plan se bazează pe experiența mea științifică, precum și pe experiența profesională acumulată în domeniu, pornind de la realizările anterioare. Planul de carieră urmărește două direcții interdependente: îmbunătățirea continuă a activității didactice, inclusiv coordonarea de teze de doctorat și formarea de tineri cercetători în domeniul Afacerilor Internaționale; precum și dezvoltarea activității de cercetare viitoare spre direcții noi, provocatoare, cu privire la impactul investițiilor străine directe asupra ocupării forței de muncă și a mediului, relațiile comerciale internaționale cu diverse părți ale lumii și convergența regională la nivelul Uniunii Europene.